

Äidinkielenopettajain vuosikirja ilmestynyt

Elokuussa 1951 pidetyillä äidinkielen opintopäivillä lausuttiin jälleen kerran julki ajatus Äidinkielen opettajain liiton oman vuosikirjan toimitamisesta. Vaikka päivillä pidetyt esitelmät onkin vanhastaan totuttu saatamaan julkisuuteen Virittäjässä, on opettajien vireä harrastus erikoisesti opetusalan metodisiin kysymyksiin kuitenkin tehnyt yhä ajankohtaisemmaksi erillisen vuosijulkaisun aikaansaamisen Virittäjän lisäksi. Aivan kesäloman kynnyksellä 1952 saimmekin yllättäen käteemme liittomme ensimmäisen vuosikirjan.

Tämä tervetullut esikoinen on saanut sisällyksensä rungon noilla opintopäivillä pidetyistä esitelmistä. Kirjan loppuun on liitetty päivien pöytäkirjat. Esitelmiä seuranneiden keskustelujen julkaiseminen onkin aiheellista erikoisesti niiden kannalta, joilla ei ollut tilaisuutta olla päivillä mukana. Esitelmistä saatujen »tujen» lisäksi voi näet yksi ja toinen keskustelun kuluessa singottu ajatus olla hyödyllisenä virikkeenä — oikaisevana neuvona tai rohaisevana kannustimena — omaa sarkaansa epävarmana kyntävälle opettajalle.

Äidinkielen opetusala on niin laaja, ettei läheskään kaikkien kysymysten esille ottaminen yhden nidoksen puitteissa voi tulla kysymykseen. Viime opintopäivien luonteen mukaisesti on vuosikirjan toimituskunta — liiton hallitus — tällä kertaa keskittynyt enimmäkseen ainekirjoituksen opetus-kysymyksiin, joita seitsemän kirjan yhdestätoista avustajasta on pohtinut. AARNE ANTTILAN »Hajamietteitä ylioppilasaineista» on pirteän tyyliniekan tuttua käsialaa. Erinomaisen selventävästi siinä osoitetaan, mihin suuntaan on pyrittävä ylioppilaskokelaita ratkaisevaan kypsyyskokeeseen ohjattaessa. Mielihyvin panin merkille sen pedanttisuudesta vapaan hengen, joka esityksestä kauttaaltaan huokuu. — E. A. SAARIMAA:n kirjoitus »Ylioppilasaineiden aiheista ja tyylistä» osoittaa havainnollisin näyttein kehityksen kulun vuosisadan alun aiheiltaan kirjoittajalle vieraista ja tyylliltään koreilevan fraasimaisista aineista tämän hetken aineisiin, joissa pääpaino pannaan aiheiden kiinnostavuuteen ja tyylin aitoon luontevuuteen. Jätettyään äidinkielen johtavan opetustyön nyt nuorempiin käsiin prof. Saarimaa voineekin iloita siitä melkoisesta edistyksestä, joka vuosikymmenien kuluessa erikoisesti tyyliihanteita etsittäessä on tapahtunut ja johon kehityksen suuntaan hän on suurelta osalta itse ollut vaikuttamassa.

Ainekirjoituksen opetuksesta keskusteltaessa rajoitutaan usein liiaksi ylioppilasaineisiin. Omat ongelmansa ja arvosteluvaikeutensa on kuitenkin alempien asteidenkin opettajalla. Siksi olisi tarpeellista saada näytteitä alaja keskiasteenkin kirjallisista tuotteista arvosteluvitteinen. Käsiini on satunut vain Aili Simonsuuren toimittama »Koululainen kirjoittaa Kalevalasta», johon on koottu Kalevalaisten naisten v. 1949 järjestämän kirjoituskilpailun satoa eri asteilta. Varsinkin nuorelle opettajalle tällainen vertailuaineisto olisi hyvänä apuna. Vuosikirjaan sisällytetty VÄINÖ KYRÖLÄN esitelmä aineiden korjaamisesta on vastaus kolmiosaiseen kysymykseen: mitä, milloin ja miten on korjattava? Vaikka yksityiskohdista voidaankin keskustella, on jokin yleispätevä systeemi — leht. Kyrölälle kiitos erään sellaisen

luomisesta! — vankka tuki jokaiselle tunnolliselle aineenkorjaajalle. Houkuttelevia kokeilumahdollisuuksia tarjoaa meille vihkopinkkojemme taakse joskus melkein tuupertuville V. A. HAILAN selostus GRETA LIIKKASEN Äidinkielen opettajain liiton vuosikokouksessa 1950 esittelemistä keinoista, joita käyttämällä voitaisiin vähentää aineiden korjaamiseen kuuluvaa aikaa, ja liiton hallituksen suhtautumisesta niihin.

Asiantuntevassa katsauksessaan Ruotsin ainekirjoituksen ajankohtaisiin ongelmiin SAMPO HAAHTELA toteaa sen suuren edistyksen, joka naapurimaassamme on tapahtunut ainekirjoituksen kivikkoisella peltosaralla. RITVA PELTONEN taas esittelee piirteitä Amerikan ainekirjoituksen opetuksesta pohjanaan Lucia B. Mirrieleesin teos »Teaching Composition and Literature». Pyrkimykset näyttävät sekä naapurissa että valtameren takana olevan paljossa samansuuntaiset kuin meillä.

AIMO TURUSEN perusteellinen esitelmä »Kirjallisuuden opetus ainekirjoituksen tukena» sivuaa sekä ainekirjoituksen opetusta ja osoittaa vakuuttavasti kirjallisuuden ja ainekirjoituksen yhteenkuuluvuuden. Tri Turunen laajentaa merkittävästi »opettavan» kirjallisuuden aluetta sanoessaan: »Vaikakapa vain näytteeksi olisi koulukäsittelyyn otettava myös sanomalehtikieltä, artikkelia ja pakinoita, tieteellistä tekstiä, asiakirjojen sanontaa, tietosanakirjojen tai muiden hakuteosten äärimmilleen tiivistettyjä selityksiä ym.»

KAUKO HAAHTELAN esitys kieliopin ja kirjallisuuden opetuksen peruslinjoista on teoksen laajimpia. Asioiden ytimeen porautuvan kouluneuvoksen uusia uria aukoviin ajatuksiin, jotka tämän kirjoittajalle ovat tuttuja vuoden alussa pidetyiltä Keski-Suomen oppikoulunopettajain päiviltä, on jokaisen kehityksen tasalla pysymään pyrkivän äidinkielen opettajan syytä tutustua.

M. VAULAN kirjoitus »Suullisen esitystaidon opettamisesta» kuuluu myös teoksen antoisimpiin. Kullekin asteelle sopivien esitystehtävien suunnittelu ei ole yksinkertainen asia. Siksi onkin varmaan moni opettaja kiitollisena tarttunut kokeneen koulumiehen käytettävikkemme antamiin viitteisiin. Kiinnostavan kokeilun tuloksia esittelee myös ESTER SAVOLAINEN kirjoituksessaan »Dramatisointi lukemisen opetuksessa».

Kun vielä mainitsen ARVO LARON myönteisiin tuloksiin päätyvän kirjoituksen sanomalehtiin käyttömahdollisuuksista kouluopetuksessa, olenkin esitellyt vuosikirjan runsaan sisällön. Siinä, että olen tehnyt sen kauttaaltaan positiivisessa hengessä, uskon edustavani kollegaini taajaa rintamaa.

Mitä kielenkäyttöön tulee, lukija odottaa tietysti tällaisesta teoksesta löytävänsä korrektaa, normiksi kelpaavaa nykysuomea. Kuvaavaa kieleämme käymistilalle kuitenkin on tietty vaihtelevuus, jonka oikolukija ehkä tarkoituksellisesti on jättänyt tasoittamatta. Joitakin esimerkkejä: Muotojen *naivista* (s. 11) ja *naivisuus* (s. 27) rinnalla esiintyvät muodot *naivisti* (s. 90) ja *naiveja* (s. 190). Ohjesanastot suosittavat pitkä-*i*:llistä muotoa. Rinnan käytetään myös toisaalta *loogillinen* (ss. 27, 58), *loogillisen* (s. 100) ja toisaalta *loogista* (s. 49); samoin *kehottaessa* (s. 116) ja *kehoittaa* (s. 125; *i*:tön asu on, kuten tunnettua, Suomen akatemian kielilautakunnan suosittama). 'Kysymyksessä oleva' on lyhennetty joko *ko.* (ss. 60, 106) tai *k.o.* (esim. ss. 122, 125, 127). Molempia näkee yleensäkin rinnakkain käytettävän. Saarimaa suosittaa edellistä lyhennystapaa. Hämmästyttävämpää on, että vakiintunut lyhennys *jne.* esiintyy myös muodossa *J.e.p.* (s. 131). Mikäli päämää-

räksi asetetaan mahdollisimman yhdenmukainen merkitsemistapa, kuten käsittääkseni tulisi tehdä, olisi ainakin tällaisessa arvovaltaisessa tekstissä siihen pyrittävä.

Saarimaa on sanonut: »Tunnollinen pedagogi kehittyi pedantiksi, hän korjaa vaikka vanhaa sanomalehteä» (s. 148). Vuosikirjan sivuiltakin voi tällainen tunnontarkka korjaaja löytää jonkin verran satoa: *raamatun* (s. 39) po. *Raamatun; oikeisiin* (s. 115) po. *oikeihin; suurimerkityksellistä* (s. 100) po. *merkityksellistä* tai *suurimerkityksistä; diktaturia* (s. 137) po. *diktatuuria*. »Tämän aineen opetus ei saa johtaa yhtä vähän opettajien kuin oppilaittenkaan kohdalla raskauteen, ilottomuuteen ja pakonomaisuuteen» (s. 114) po. »— — ei saa johtaa *enempää* opettajien kuin.. »Virkkeessä»— — dramatisointi on omiaan päästämään meitä siitä pahasta, johon *hengettömät jankkaavat menetelmät* niin helposti langettavat lukemisen opetuksen . . .» po. pilkku adjektiiviattribuuttien välissä, koska paino on jälkimmäisellä attribuutilla.

Nämä reunahuomautukset eivät estä toteamasta vuosikirjan erittäin hyvin vastaavan ei vain toimitus-, vaan myös lukijakunnan siihen kiinnittämiä toiveita. Se on lähtenyt liikkeelle lupaavin enteillä ja täyttää oivallisesti »lajinsa uranuurtajalle asetettavat kohtuulliset vaatimukset».

ANJA AALTO